

8 Boeken Poëzieweek

Poëzieweek

Eén enkele Gedichtendag is niet genoeg meer. De 14de **Gedichtendag**, 31 januari, vormt nu de aftrap voor de eerste **Poëzieweek**, die duurt tot en met 6 februari. De gedichten-dagbundel is geschreven door Anna Enquist: *Een kooi van klank*. Het boekje is gratis voor iedereen die voor vijftien euro aan poëzie koopt.

Het thema van de Poëzieweek is **muziek**. Aan de vooravond van Gedichtendag wordt de **VSB Poëzieprijs** uitgereikt. Op 31 januari volgt de toekenning van de Herman de Coninckprijs, de Vlaamse prijs voor de beste dichtbundel. In Paradiso in Amsterdam treedt die avond scheidend Dichter des Vaderlands Ramsey Nasr op met het Metro-pole Orkest. Ook wordt de nieuwe **Dichter des Vaderlands** geïnstalleerd. De week wordt afgesloten met het **Dichtersbal** in de Stadsschouwburg op woensdag 6 februari. Daar wordt ook de winnaar van de **Turing Nationale Gedichtenwedstrijd** bekend gemaakt. Zie www.poezieweek.com

Henk en Ingrid, criminelen en fraudeurs – ze spreken bij Ramsey Nasr en andere hedendaagse dichters. Niet om de poëzie te veranderen, maar omdat de dichters zich willen inleven in de ander.

Yra van Dijk

Het was la-
waalig in de poëzie het afgelopen jaar. Bajesk-
klanten, hoerenslopers, populistten, Rotter-
damse straatjeugd: ze praatten allemaal door
elkaar. De dichters deden er zelf het zwijgen
toe en gaven het woord aan het volk, bij voor-
keur aan mensen die je doorgaans niet tegen-
komt in gedichten. En daarbuiten misschien
ook niet al te vaak.

Zo ging Lucas Hirsch de straat op voor zijn
debuut *Dolhuis Natura Naturata*, waarin hij het
hele gekkenhuis dat de samenleving is binnen-
liet – van exhibitionisten tot criminelen. Allen
hebben hun eigen, meestal weinig subtiele
woordenschat: 'Note aan Patricia Paay: Niet
geïll! Sick puppy! / Ook dochterlief staat met
haar blote pruim in een puberblad'.

Bij Ramsey Nasr komt Geert Wilders aan het
woord in een citaat uit de Algemene Beschou-
wingen. De scheidend week vertrekende
Dichter des Vaderlands laat in *Mijn nieuwe va-
derland* geen twijfel bestaan over wat hem drijft.
Nieuwsgierigheid is te zwak uitgedrukt: zijn
ondertitel luidt 'gedichten van crisis en angst'.

Nasrs gedichten waren altijd al meerstem-
mig en dichtbevullend: iedereen kon het woord
krijgen – van intellectuelen (*haben sie das wirk-
lich noch nicht gelesen?*) tot vossen ('schele kippen
kuttekippen'). Maar in *Mijn nieuwe vaderland*
maakt de woede Nasr politiekter en meer ge-
neigd tot monologen. Tot er ineens een Baby-
lonisch visioen opdoemt van Rotterdam in
2059 in het gedicht 'mi have een droom'. De

taal is een smeltkroes geworden en alle cultu-
ren zijn er in vertegenwoordigd – vooral die
van de straat:

*wullah, poetry poet, let mi takki you 1 ding: di trobbi
hier is dit
ben van me eigen now zo 66 jari & skerieus ben geen
racist, aber
alle josti op een stokki, uptodate, wats deze shiit?*

Nasr en Hirsch zijn niet de eerste dichters die
hun oor te luisteren legden op straat. Het is
een ontwikkeling die al een jaar of tien gaande
is. Naast de bestaande abstracte gedichten-
spinsels over taal, contemplatieve verzen over
het 'ik' , luidruchtige profetieën en postmo-
derne bricolages, kreeg de poëzie er een genre
bij: het maatschappelijke gedicht.

Natuurlijk mag er al sinds het postmoder-
nisme worden geciteerd uit reclamefolders, te-
levisieprogramma's of moppentrommels.
Maar deze innerlijke monologen uit de onder-
kant van de samenleving zijn teken van iets
nieuws en hebben van alles te maken met de
politiek.

De opkomst van het populisme maakt dicht-
ters blijbaar kwaad, maar ook nieuwsgierig
naar wat zich elders afspeelt: zo richt Hirsch
zijn bundel aan 'Henk en Ingrid'. Andere dicht-
ters, zoals Peter Holvoet-Hanssen of Ester Per-
quin, laten daklozen en bajesklanten aan het
woord, die zich uitspreken in hun eigen socio-
lect – in hun engagement gaan dichters uit van
de taal, daar zijn het dichters voor.

Zelden wordt zo'n daklozen- of bajesmono-
loog nog ingeleid of ingekaderd en daardoor
lijken deze gedichten op *readymades*, op
taalsnippers die zo van straat zijn geraapt en in
het gedicht zijn gezet. Zo klinkt de poëzie
meer dan ooit als televisie: alsof je luistert naar
straatinterviews – 'voxxop', in journalisten-
terminen.

Vooral Tonnus Oosterhoff lijkt met een mi-
crofoon op pad te zijn gegaan, te meer daar hij

fer: 'Er moet mij iemand bijgelapt want zonde-
der/ dat ik weer gekinkeld had/ sta ik terecht
...'. Ook Robert Anker, de auteur die meer dan
wie ook de vinger aan de pols van de samenle-
ving houdt, gaf het schorriemorrie het woord
in *gemraad slasser d.d.t.* (2009). Zijn helden van
de straat breken soms uit in een rap-achtig
'willen je hoven fokking vrouwen/ nestje ba-
by bouwen rouwen op hun tijd/ dat noemen ze
,ik" fok de shit'. Soms spreekt het schorem
juist rustig en dreigend:

*'We komen vanavond bij je langs.
Je moet gewoon kalm blijven
Persoonlijk hebben we niks tegen je'.*

Wie is ermee begonnen, met deze stemmen
van het volk? Honderd jaar geleden deed Paul
van Ostaïen al iets dergelijks in *Bezette Stad*:
daar hoor je ook soldaten en hoerenslopers zin-
gen en lallen. Het principe van de montage en
meerstemmigheid had bij hem een realistisch,
maar ook een subversief effect – en dat was pre-
cies wat de verbannen flamingant beoogde.

Desalniettemin bestempelde de Russische
literatuurwetenschapper Michail Bachtin in
dezelfde tijd de poëzie als 'monologisch'. Aan
de roman kende hij een sterke ondermijnende
kracht toe, omdat er verschillende stemmen en
wereldbeelden tegelijk in konden klinken.
Maar voor het gedicht was dat volgens hem
niet weggelegd. Wie Van Ostaïen leest, of T.S.
Eliot, vraagt zich af of dat ooit waar is geweest.

De veelstemmigheid van de spreektaal
kwam in ieder geval opnieuw terug bij de Zes-
tigers. Ook deze dichters, onder wie Bernlef en
Vaandrager, namen flarden gevonden en bij
voorkeur banale taal op in hun poëzie. Zij wa-
ren niet zozeer subversief, als wel intens realis-
tisch, in reactie op de hoogdravende profeten-
poëzie van de Vijftigers.

En dat is ook een verschil met nu. Waar het
de Zestigters vooral ging om het tweewegbre-
ngen van een radicale verandering in literatuur

De opkomst van de



Illustratie Robert Buizer

(die moest minder verheven zijn, meer aan-
dacht tonen voor het kleine, alledaagse), gaat
het bij hedendaagse *readymades* om een meer
maatschappelijk onderzoek. Het is niet de poë-
zie die moet veranderen, maar de wereld. Door
inleving in de ander: hoe praat, denkt en
klinkt hij? Hoe verhoudt hij zich tot taal, tot
kunst?

Voxpop-poëzie komt voort uit een nobel
streven om in een snel veranderende cultuur
te begrijpen. Een dergelijke ethiek lijkt ook Ester
Naomi Perquin te drijven. Zij gaf in haar *Celin-
specties* tien criminelen het woord:

*'Ik was er niet bij die nacht. En als ik erbij was dan
wist ik dat niet.
dat er werd gedronken, je hoort wel eens wat, dat ze
verkeerde dingen deden heb ik nu pas begrepen'.*

Taalsnippers zijn het, van straat geraapt en in het gedicht gezet

Perquin, die zelf als cipier werkte, verplaatst
zich in de gevangenen, verslaat hun bekente-
nissen, hun gesprekken met psychologen: 'ze
houden hier niet zo van verhalen/ die klinken
alsof je er lang over hebt nagedacht, ze willen/
plomperverloren en rauw van de tong', zo legt
een gevangene uit.

Heel 'rauw van de tong' wordt het niet bij
Perquin, ze blijft dichtster bij dichtsteraan dan
de tierende Hirsch. Misschien schrijven dus
niet al deze dichters vóór Henk en Ingrid, maar
ze schrijven ook niet alleen maar over hen: in
plaats daarvan lenen ze tijdelijk hun volkse
stem om die te laten klinken binnen het basti-
on van de poëzie.

Tussen lyriek en vingerroefening

Arie van den Berg

Er wordt veel gedacht in de
nieuwe poëzie van Mark
Boog. Soms wordt zo'n ge-
dachte ook een heus gedicht.
Boog is dan ook niet de minste van on-
ze poëten. Zijn toon is vervreemdend
authentiek, maar zijn werk past des-
ondanks in de literaire traditie. Albert
Verweij zou dan zijn overgrootvader
kunnen zijn, Victor van Vriesland zijn
grootvader, Hans Faverey zijn vader
en Peter van Lier zijn broer. In die fa-
miliereeks verschuift het accent per
generatie van ernst naar ironie en un-
derstatement. En dat maakt de poëzie
van Mark Boog, hoe ongrijpbaar soms
ook, verteerbaar.

Maar niet altijd. Boogs nieuwe bun-
del, *Maar zingend*, opent met twee
reksen waarin uitsluitend redene-
ring de weg van het gedicht bepaalt.
Dat leidt soms tot meligheid, zoals in
'Gedicht':

*Wat een wanhopig, wanhopig gedicht.
Het is maar goed dat het nooit geschreven is.*

Zeg nu zelf: zoiets kun je toch niet menen?

*(Als je het al snapte.) Toch: het is fijn
om niet alles precies te weten. Beter blij te gaan,*

waardig. Het is heel goed zoals het is.

Hier spreekt een zwakke echo van de
optimistische fatalist die met eerdere
bundels succes boekte. Zijn debuut-
bundel *Alsof er iets gebeurt* (2000) werd
bekroond met de Buddingh'-prijs, en
voor *De encyclopedie van de grote woorden*

(2005) kreeg
hij de VSB
Poëzieprijs.
In de aanzet
van *Maar zin-
gend* lijken die
lauwerkransen
verwelkt.
Er wordt nu
benoemd in

plaats van verbeeld. Hersenspinsels
worden lichtvaardig als poëzie gepre-
senteerd, en als er al suggestie is, komt
die niet of moeizaam uit de mist.
Halverwege de derde reeks, 'Woest-
tijn', trekt die mist verrassend op.
Vanaf 'De golven en het breken' wordt
weer gekeken en verbeeld. In het vol-
gende vers krijgt het denken opnieuw
de overhand, maar het onderwerp is
dan de verbeelding zelf. 'Kijk dan toch
hoe mooi het is, alles! / En mooier nog
met sneeuw // of op een foto. Zo mooi
was het, toen, / en we wisten het, want
we fotografeerden.'

Vergeleken bij de rest van de bundel
lijken de eerste twee reksen niet meer
dan vingerroefeningen. De dialectiek
die Boogs poëzie zo eigen is komt pas
tot haar recht als ze verder gaat dan
'Het zou kunnen, maar het zou ook
niet kunnen'. Dat gebeurt te zelden in
'En tuchtig ons' en 'Nergens vis'. Als
redacteur zou ik Boog hebben aange-
raden om *Maar zingend* pas bij 'Woest-
tijn' te beginnen. Dat had altijd nog
een bundel van ruim zestig pagina's
opgeleverd, en een betere bundel. Het
lucide gezeur van het eerste twintigtal
verzen had de lezer bespaard mogen
blijven.

In de titelcyclus 'Maar zingend'
komt de dichterskeel op vertrouwde
klank. Het openingsvers 'Noemer, tel-
ler' lijkt een volle echo van Faverey, en
diens werk lijkt ook door te klinken in
'Vaas'. Maar deze en de andere verzen
uit de reeks zijn bovenal een opmaat
naar het hoogtepunt van de bundel,
'Naast iedere wieg'. In Boogs vorige
bundel, *Er moet sprake zijn van een mis-
verstand* (2010) stonden al drie gedich-
ten uit deze cyclus, maar het referen-
tiekkader was toen nog onduidelijk.

In de nieuwe bundel staan die ver-
zen in gestold verband met negen ver-
wante gedichten. Het openingsvers
zet betekend in met: 'Naast iedere
wieg een fec. / Moeder wringt. Vader
knarst. / De fec zegt: "Nou ja we zien
wel. / Ik wil mijn voorspelling / later
graag preciezer formuleren."' Dan
volgt de wankle loop van een levens-
lot. Feeën doen mopperend hun werk,
en het kind en het geluk zijn, avond
aan avond, in bitter gevecht. Het slot-
vers van de reeks biedt een paradoxale
conclusie. 'Verhoudingen' heet het.

*Naarmate de wereld groter wordt
wordt de wereld kleiner.*

*Het krimpen van het raadsel,
doel van vele eindeloze jaren leren,*

*is een koude aanglegenheid, die rillingen
over het ontlukende lijf jaagt*

alsof er al niet genoeg rillingen zijn.

*Wat zich aandient voldoet
aan de voorspellingen –*

*een teleurstelling. Dus zo, inderdaad zo,
is het. Hap gulzig toe, toe maar.*

*Elke volgende lente is een kleiner deel
van het mooie leven*

De beelden spatten niet van de pagina.
Ook hier krijgen we geen aquarel,
maar een hersenspinsel. Maar dat hers-
enspinsel is de conclusie van een
beeldrijke cyclus, met een dwingend
herkenbaar referentiekader.

De twee afsluitende reksen, 'Als je
je nu uitkleedt' en 'Avondvullende
glassoorten', zijn diverser en daar-
door minder dwingend. Toch biedt
Mark Boog ook hier meer dan in de
eerste helft van zijn bundel. Dat ligt
vooral aan het onderwerp: het men-
senleven. Bij Boog is dat geen reden
tot vreugdevolle taal, maar er is wel
humor.

Zo beschrijft hij zichzelf met de
tong in de wang: 'Ik houd mij staande.
' / Soms lukt het niet / en val ik om. /
Maar dan sta ik weer op.' Een drie
gedichten verder vertelt hij waarom hij
niet bestaat: 'Omdat ik niet besta / is
het gek als ik zomaar iemand opbel. /
Omdat ik niemand opbel / besta ik
niet.' In zulke regels grenst zijn poë-
zie aan het aforisme. Dat is geen lite-
raire aanbeveling, maar in het princi-
pieel loodzware mensbeeld van Boog
werkt het verkwikkend want relative-
rend.

Zelfspot is Mark Boog niet vreemd.
In het laatste vers van *Maar zingend* zet
hij zijn vak in de schijnwerper. 'Het
dichtersschap,' schrijft hij dan, 'is een
aan autisme verwante stoornis / die
goed te behandelen is, bijvoorbeeld /
door de dichter het dichten te verbie-
den.' Die therapie zou ik deze dichter
niet willen aanraden. Wel hoop ik dat
hij in zijn volgende bundel een stren-
gere keuze maakt tussen vingerroef-
ningen en gestolde lyriek.



Lucas Hirsch:
*Dolhuis Natu-
ra Naturata.*
De Arbeiders-
pers, 64 blz.
€ 18,95

Ramsey Nasr:
*Mi have een
droom. Alle
vaderlandse
gedichten.*
De Bezige Bij,
296 blz.
€ 19,90. Ver-
schijnt 31/1

**Ester Naomi
Perquin:** *Cel-
inspecties.*
Van Oorschot,
72 blz. € 19,90

Een greep uit recente poëziebun-
dels laat zien dat dichters de straat
op gaan om hun oor te luisteren te
leggen bij zeer uiteenlopende bevol-
kingsgroepen. Ze verklanken de
stem des volks of maken zich tot
spreekbuis van bajesklanten.



Mark Boog:
*Maar zin-
gend.* Cos-
see, 87 blz.
€ 18,90
●●○○○

De dichter had strenger moeten
zijn. De eerste 20 pagina's linnen
vervallen. De overige beelden
spattennook niet van de pagina.